

Σημείωμα εκδότου

Οί εκδόσεις «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», θέλοντας νά συντελέσουν στήν πληροφόρηση καί πνευματική ὠφέλεια περισσοτέρων μελῶν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας μας, ζήτησαν τήν εὐλογία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σισανίου καί Σιατίστης κ. Παύλου πρὸς ἔκδοση τῆς εἰσηγήσεώς του πού ἔγινε ἐνώπιον τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2010.

Δοθείσης τῆς σχετικῆς εὐλογίας, κυκλοφορεῖ σέ ἰδιαίτερα πρακτικό σχῆμα καί διατίθεται δωρεάν πρὸς δόξαν Θεοῦ καί σωστή τοποθέτησή μας στήν ἐξ ἁμαρτιῶν μας ἐπιτραπεῖσα παρά τοῦ Θεοῦ οἰκονομική καί ὄχι μόνον κρίση.

Εὐχόμενοι ὅπως ἡ μελέτη τῆς ἀξιόλογης αὐτῆς εἰσηγήσεως ἀξιοποιηθῆ καταλλήλως, εὐχαριστοῦμε ἰδιαίτέρως τόν Σεβασμιώτατον, καλόν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ποιμένα, διά τήν ἔκδοσή της.

**ΕΙΣΗΓΗΣΗ
ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΣΕΠΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

«Τά αίτια τῆς σύγχρονης ποικιλόμορφης κρίσης»

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀδελφοί

Μέ δέος ἀνέρχομαι τίς βαθμίδες τοῦ ἱεροῦ τούτου βήματος διά νά ὁμιλήσω ἐνώπιον τοῦ Ἱεροῦ Σώματος τῆς Ἱεραρχίας τῆς καθ' Ἑλλάδα Ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καί νά ἐκθέσω τούς προβληματισμούς καί τίς ἀνησυχίες μου διά τό θέμα τό ὅποϊον ἀνετέθη εἰς τήν ἐλαχιστότητά μου ὑπό τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου μέ τόν τίτλον **«Τά αίτια τῆς σύγχρονης ποικιλόμορφης κρίσης»**. Αἰσθάνομαι εἰλικρινά πολύ μικρός, ἀπευθυνόμενος εἰς πολιούς Ἀρχιερεῖς μέ ἔτη πολλά εἰς τήν ἀρχιερατική διακονία καί εὐθύνη, μέ ἱκανότητες καί γνώσεις καί ἐμπειρία, ἀπό τίς ὁποῖες πόρρω ἀπέχω. Αἰσθάνομαι λοιπόν τήν ἀνάγκη νά εὐχαριστήσω τόν Μακαριώτατο Πρόεδρο καί τά μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου διά τήν ἐπιδειχθεῖσα πρός ἐμέ ἐμπιστοσύνη καί καλοῦμαι αὐτή τήν ὥρα νά ἀναμετρηθῶ μέ τήν εὐθύνη μου.

Θέλω ἐπίσης ἀπό τή θέση αὐτή νά εὐχαριστήσω

τούς Σεβασμιωτάτους αδελφούς μετά τῶν ὁποίων συνεργασθήκαμε διά τόν καταρτισμό τῶν βασικῶν συνιστωσῶν τῆς παρούσης εἰσηγήσεως, ἤτοι τούς Σεβασμιωτάτους αδελφούς Φθιώτιδος κ. Νικόλαο, Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς κ. Νικόλαο, καθώς καί τούς Σεβ. Ζακύνθου κ. Χρυσόστομο, Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεο καί Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιο.

Τό θέμα εἶναι πολύ μεγάλο, ἐνῶ οἱ καταστάσεις τίς ὁποῖες διερχόμεθα εἶναι ὄντως κρίσιμες. Ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ ἔχει τήν αἴσθησι ὅτι ἔχουμε ἤδη ἀργήσει νά μιλήσουμε καί μέ ἀγωνία ἀναμένει τό λόγο τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ εὐθύνες μας εἶναι πολύ μεγάλες.

Καλούμεθα ἐπίσης νά μιλήσουμε σέ μιά ἐποχή κατά τήν ὁποία ὑπάρχουν δυνάμεις στόν τόπο μας, οἱ ὁποῖες ἐπιτίθενται μετά μανίας ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καί προσπαθοῦν νά τήν ὀδηγήσουν στό περιθώριο τῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας. Ὅπως ὀρθότατα σημειώνει ἅγιος ἀδελφός: *«Αὐτό πού ζεῖ ὁ κόσμος στήν περίοδο αὐτή δέν τό ἔζησε ποτέ κατά τό παρελθόν. Αὐτό πού συμβαίνει στήν πατρίδα μας εἶναι πρωτόγνωρο καί συνταρακτικό. Μαζί μέ τήν πνευματική, κοινωνική καί οἰκονομική κρίση συμβαδίζει καί ἡ πάσης φύσεως ἀνατροπή»*¹.

Πρόκειται γιά προσπάθεια ἐκρίζωσης καί ἐκθεμελίωσης πολλῶν παραδεδομένων, τά ὁποῖα μέχρι τώρα θεωροῦνταν αὐτονόητα γιά τή ζωή τοῦ τόπου μας. Ἀπό κοινωνικῆς πλευρᾶς ἐπιχειρεῖται μιά ἀνατροπή δεδομένων καί δικαιωμάτων καί μάλιστα μέ ἕνα πρωτοφανές ἐπιχείρημα. Τά ἀπαιτοῦν τά μέτρα αὐτά οἱ δα-

1. Σεβ. Φθιώτιδος Νικόλαος: περιόδ. Φθιωτική Φωνή.

νειστές μας. Δηλώνουμε δηλαδή ότι είμαστε μία χώρα υπό κατοχή και εκτελούμε εντολές των κυριάρχων-δανειστών μας. Τό ερώτημα τό όποιο γεννάται είναι εάν οί απαιτήσεις τους άφοροϋν μόνον οίκονομικά και άσφαλιστικά θέματα ή άφοροϋν και τήν πνευματική και πολιτιστική φυσιογνωμία τής Πατρίδος μας.

Τό ιστορικό τής κρίσεως

Ή οίκονομική κρίση ή όποία ταλαιπωρεϊ και δυναστεύει τή χώρα μας είναι ή κορυφή τοϋ παγόβουνου. Είναι συνέπεια και καρπός μιās άλλης κρίσης τήν όποία θά προσπαθήσουμε νά προσεγγίσουμε.

Ή οίκονομική κρίση είναι παγκόσμια, αλλά και τοπική. Θέλω λίγο νά σταθώ στην παγκοσμιότητα αυτής τής κρίσης. Στο κατά πόσον δηλαδή είναι κρίση πού πηγάζει από συγκεκριμένες λαθεμένες οίκονομικές επιλογές ή είναι κατασκευασμένη, δηλαδή μιά κρίση-έργαλειο, πού άποβλέπει σέ άλλους σκοπούς. Μιά κρίση πού άποβλέπει σέ ένα παγκόσμιο έλεγχο.

Μιά προσεκτική ματιά στην όλη δομή τής «κρίσης» όδηγεϊ τή σκέψη προς τό δεύτερο. Είναι μιά **κρίση-έργαλειο** ή όποία όδηγεϊ στον έλεγχο των πάντων. Άσφαλως υπάρχουν και οί ανθρώπινες αδυναμίες και τά ανθρώπινα λάθη και οί έσφαλμένοι χειρισμοί. Όλα αυτά όμως άξιοποιοϋνται προκειμένου νά έπιτευχθεϊ τό σχέδιο.

Μιά ματιά στον τρόπο μέ τον όποιο εξελίχθηκαν τά πράγματα στον τόπο μας δημιουργεϊ τήν βεβαιότητα, ότι εφαρμόστηκε ένα οργανωμένο σχέδιο μέ τήν συμμετοχή πολιτικων δυνάμεων τοϋ τόπου μας, τό όποιο μās όδήγησε στη σημερινή αιχμαλωσία τής πατρίδος μας σέ άλλότριες δυνάμεις, οί όποϊες επιβάλ-

λουν τόν δικό τους τρόπο διακυβέρνησης καί μέ τά ἐδῶ ὄργανά τους, ἐπιχειροῦν νά ἀλλοιώσουν τήν πολιτισμική ταυτότητα τοῦ τόπου μας.

Ὁ κάθε λογικός ἄνθρωπος διερωτᾶται: Γιατί δεν πήραμε νωρίτερα ὅλα αὐτά τά δύσκολα μέτρα, πού σήμερα χαρακτηρίζονται ἀναγκαῖα. Ὅλες αὐτές τίς παθογένειες τῆς κοινωνίας καί τῆς οἰκονομίας πού σήμερα ἐπιχειροῦμε μέ βίαιο τρόπο νά ἀλλάξουμε, γιατί δέν τίς ἀλλάξαμε στήν ὥρα τους; Γιατί ἔπρεπε νά φθάσουμε μέχρις ἐδῶ; Τά πρόσωπα στήν πολιτική σκηνή τοῦ τόπου μας εἶναι, ἐδῶ καί δεκαετίες, τά ἴδια. Πῶς τότε ὑπολόγιζαν τό πολιτικό κόστος, γνωρίζοντας ὅτι ὀδηγοῦν τή χώρα στή καταστροφή καί σήμερα αἰσθάνονται ἀσφαλεῖς, γιατί ἐνεργοῦν ὡς ἐντολοδόχοι; Σήμερα γίνονται ριζικές ἀνατροπές γιά τίς ὁποῖες ἄλλοτε θά ἀναστατωνόταν ὅλη ἡ Ἑλλάδα καί σήμερα ἐπιβάλλονται χωρίς σχεδόν ἀντιδράσεις.

Ἄς δοῦμε λίγο καί σέ τοπικό ἐπίπεδο τήν κρίση.

Ἡ οἰκονομική μας κρίση μέ πολύ ἀπλά λόγια ὀφείλεται στή διαφορά μεταξύ παραγωγῆς καί κατανάλωσης. Στόν ἀργό ρυθμό τῆς παραγωγῆς πού ἐπιτυγχάνουμε ἀπέναντι στό ὑψηλό βιοτικό ἐπίπεδο πού μάθαμε νά ζοῦμε. Ὄταν ὅσα καταναλώνουμε εἶναι πολύ περισσότερα ἀπό ὅσα παράγουμε, τότε τό οἰκονομικό ἰσοζύγιο γέρνει πρός τήν πλευρά τῶν ἐξόδων. Ἡ χώρα μας γιά νά ἀντεπεξέλθει, ἀναγκάζεται νά δανείζεται μέ τήν ἐλπίδα ὅτι τό διαταραγμένο ἰσοζύγιο θά ἀνακάμψει. Ὄταν αὐτό δέν γίνεται καί οἱ δανειστές ἀπαιτοῦν τήν ἐπιστροφή τῶν δανεισθέντων σύν τόκῳ, τότε φθάνουμε στήν κρίση καί στήν χρεωκοπία.

Εἶναι καί ἄλλες χῶρες πού εὐρίσκονται σέ δεινή οἰκονομική θέση καί λαμβάνουν σκληρά οἰκονομικά

μέτρα, δέν εὐρίσκονται ὁμῶς στήν ἴδια ἀνυποληψία στήν ὁποία εὐρίσκεται ἡ χώρα μας.

Πρόκειται γιά ἕνα διεθνή διασυρμό καί χλευασμό τῆς πατρίδας μας καί τῶν κατοίκων της, πού τραυματίζει τήν ἐθνική μας ἀξιοπρέπεια. Ἀκούσαμε ἀπό ὁμογενεῖς ὅτι ἔφθασαν στό σημεῖο νά ντρέπονται νά δηλώνουν ὅτι εἶναι Ἑλληνας, διότι αὐτή ἡ πληροφορία προκαλοῦσε τόν χλευασμό τῶν συνομιλητῶν τους.

Ἡ αἰτία τοῦ διασυρμοῦ ὀφείλεται στά ψευδῆ στοιχεῖα, τά ὁποία ἔδιναν στήν παγκόσμια κοινότητα καί στά ἀρμόδια εὐρωπαϊκά ὄργανα οἱ ὑπεύθυνες –ὑποτίθεται– ἐλληνικές κυβερνήσεις. Μιά συνειδητή προσπάθεια ἐξαπάτησης, τήν ὁποία ἐάν ἔκανε ἕνας ἀπλός Ἕλληνας πολίτης ἀπέναντι στό ἐλληνικό δημόσιο, θά ὀδηγεῖτο σέ δικαστική κρίση καί καταδίκη. Μιά τέτοια συμπεριφορά ἐξέθεσε διεθνῶς τή χώρα μας, τραυμάτισε καίρια τήν ἀξιοπρέπείά της καί μᾶς εὐτέλισε ὡς λαό στή διεθνή κοινότητα.

Εἶναι προφανές ὅτι τέτοιες συμπεριφορές προέρχονται ἀπό ἀνθρώπους διεφθαρμένους, οἱ ὁποῖοι ὑποτάσσουν στό ἀτομικό συμφέρον καί στήν ιδιοτέλεια τους, τήν οἰκονομία ἀλλά καί τήν ἀξιοπρέπεια ἑνός ὀλόκληρου λαοῦ. Δομικά στοιχεῖα αὐτῆς τῆς οἰκονομικῆς κρίσης εἶναι ἡ διαφθορά τῶν θεσμῶν, ἡ διαφθορά τῆς κοινωνίας καί τῶν ἐπί μέρους πολιτῶν, καθῶς καί τά φαινόμενα τῆς διαπλοκῆς. Ὅλα αὐτά τά νοσηρά φαινόμενα, δείχνουν ἐν τέλει τήν ἀληθινή ποιότητα τῆς κρίσης, ἡ ὁποία εἶναι πνευματική καί ἔχει σάν καρπό της τήν οἰκονομική.

Ἦδη ἡ δυσαναλογία μεταξύ παραγωγῆς καί κατανάλωσης συνιστᾷ ὄχι μόνον οἰκονομικό μέγεθος, ἀλλά πρωτίστως πνευματικό γεγονός. Σημεῖο πνευματικῆς κρίσης τό ὁποῖον ἀφορᾷ τόσο τήν ἡγεσία, ὅσο

καί τό λαό. Μιά ήγεσία πού δέν μπόρεσε νά σταθεῖ υπεύθυνα ἀπέναντι στό λαό, πού δέν μπόρεσε ἢ δέν ἤθελε νά μιλήσει τή γλώσσα τῆς ἀλήθειας, πού πρόβαλε λαθεμένα πρότυπα, πού καλλιέργησε τίς πελαταιακές σχέσεις, μόνο καί μόνο γιατί εἶχε σάν στόχο τήν κατοχή καί τή νομή τῆς ἐξουσίας. Μιά ήγεσία πού παγίδευσε τό λαό δίδοντας οἰκονομικές παροχές χωρίς νά ὑπάρχουν τά ἀνάλογα ἀποθέματα. Μιά ήγεσία πού γνώριζε τήν κατάσταση τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, ἀλλά πού ἐγκληματικά σιωποῦσε. Μιά ήγεσία πού οὐσιαστικά ὑπονόμευσε τά πραγματικά συμφέροντα τῆς χώρας καί τοῦ λαοῦ.

Κι' ἀπό τήν ἄλλη ἓνας λαός πού λειτούργησε ἀνεύθυνα. Πού γνώριζε καί ἄκουγε ὅτι οἱ παροχές τίς ὁποῖες τοῦ πρόσφερε ἡ ήγεσία δέν προήρχοντο ἀπό τήν ἐγχώρια παραγωγή, ἀπό ἀποθέματα, ἀλλά ἀπό δάνεια. Ἕνας λαός πού δέν ἀγωνίσθηκε γιά τήν προκοπή τῆς χώρας, πού οὐδέποτε πρόσεξε σχετικές προειδοποιήσεις, ἀλλά παραδόθηκε στήν εὐμάρεια, στόν εὐκόλο πλουτισμό καί στήν καλοπέραση, ἐπιδόθηκε στήν κομπίνα καί στήν ἐξαπάτηση, πού δέν προβληματίσθηκε γιά τήν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, πού στερημένος ἀπό οὐσιαστική παιδεία δέν στάθηκε μέ κριτικό πνεῦμα ἀπέναντι στήν ἐξουσία. Ἡ αὐθαίρετη ἀπαίτηση δικαιωμάτων ἀπό συντεχνίες καί κοινωνικές ὁμάδες μέ πλήρη ἀδιαφορία γιά τήν κοινωνική συνοχή ὁδήγησαν κατά τό μεγαλύτερο μέρος στήν σημερινή κατάσταση.

Ἡ οὐσία τῆς πνευματικῆς κρίσης εἶναι ἡ ἀπουσία νοήματος ζωῆς καί ὁ ἐγκλωβισμός τοῦ ἀνθρώπου στό εὐθύγραμμο παρόν, δηλαδή ὁ ἐγκλωβισμός του στό ἐγκρατούμενο ἔνστικτο. Ἕνα παρόν χωρίς μέλλον,

χωρίς ὄραμα. Ἕνα παρόν καταδικασμένο στό ἀνιαρό καί μονότονο. Ἡ μετατροπή τῆς ζωῆς σ' ἓνα χρονικό διάστημα ἀνάμεσα σέ δύο ἡμερομηνίες, αὐτές, τῆς γέννησης καί τῆς ταφῆς, μέ ἄγνωστο τό μεταξύ τους διάστημα. Σέ μιά τέτοια προοπτική τό **ἄ-σκοπο** συναγωνίζεται τό **παρά-λογο** καί τόν ἀγώνα τόν κερδίζει πάντα τό **τραγικό**, ὅπως θαυμάσια ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος –πλέον– Ἰουστίνος Πόποβιτς. Ὅταν ἀπευθύνεσαι σέ νέους ἀνθρώπους καί τούς ἐρωτᾷς: «γιατί παιδί μου παίρνεις ναρκωτικά;» καί σοῦ ἀπαντοῦν: «πέστε μου ἐσεῖς γιατί νά μήν πάρω; Δέν ἐλπίζω τίποτα, δέν περιμένω τίποτα, ἡ μόνη μου χαρά εἶναι ὅταν τρυπάω τήν ἔνεση καί ταξιδεύω» ἢ, ὅταν ἐπισημαίνεις σέ ἓνα νέο ἄνθρωπο ὅτι παίρνοντας ναρκωτικά θά πεθάνει καί ἐκεῖνος σοῦ ἀπαντᾷ μέ ἓνα τραγικό χαμόγελο: «ἐσεῖς δέν καταλαβαίνετε ὅτι ἐγώ παίρνω ναρκωτικά γιά νά ζήσω», τότε ἀντιλαμβάνεσαι πόσο ἀπίστευτα ἀληθινός καί πόσο τραγικά ἐπίκαιρος εἶναι ὁ Ἅγιος αὐτός τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος.

Ἐπόμενο εἶναι μιά οὐσιαστική ἀπουσία νοήματος τῆς ζωῆς νά τήν ὀδηγεῖ σέ κατανάλωση, σέ κυνήγι εὐδαιμονίας, σέ ἀναζήτηση ἐγωϊστικῆς ἀπόλαυσης. Τό ἄγχος τῆς ἀνασφάλειας –μιᾶς ἀνασφάλειας πού εἶναι πλέον κατάσταση ὑπαρξιακή– κάνει τόν ἄνθρωπο νά ζεῖ σέ κλίμα πανικοῦ.

Αὐτή ἡ ἀπουσία νοήματος ζωῆς συνιστᾷ τήν πιό ριζική, τήν προσωπική κρίση τοῦ ἀνθρώπου. Σηματοδοτεῖ τήν ὑπαρξιακή του ἀποτυχία μέ ὅλες τίς περαιτέρω τραγικές συνέπειες, τήν ἀνικανότητά του νά ἀντισταθεῖ σέ ὅ,τι τόν εὐτελίζει.

Ἐγινε πολὺς λόγος στοὺς ἔσχατους καιροὺς γιά τή διαφθορά τῆς δημόσιας ζωῆς καί τή λεηλασία τοῦ

κράτους. Ἡ πάταξή της ἔγινε σημαία γιά τή διεκδίκηση τῆς ἐξουσίας. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν μιά βαθύτερη καί μεγαλύτερη διαφθορά καί μιά κοινωνία ζωσμένη στό μαγανοπήγαδο μιᾶς πολιτικῆς χωρίς ὄραματα, πού ἀδυνατεῖ νά καταλάβει ὅτι ἡ διαφθορά εἶναι πράξη ἀπόγνωσης, ἕνα κυνήγι εὐτυχίας σ' ἕνα κόσμο πού θεοποίησε τήν κατανάλωση. Ὅταν δέν ὑπάρχει ἄλλο ὄραμα ζωῆς πέρα ἀπό τήν κατανάλωση, ὅταν ἡ οικονομική δύναμη καί ἡ ἐπίδειξή της γίνεται ὁ μόνος τρόπος κοινωνικῆς καταξίωσης, τότε ἡ διαφθορά εἶναι ὁ μόνος δρόμος ζωῆς, διότι διαφορετικά, ἂν δέν εἶσαι διεφθαρμένος, εἶσαι ἀνόητος.

Τό κυνήγι τῆς κατανάλωσης, πού πηγάζει ἀπό μιά ζωή χωρίς νόημα, μετέτρεψε τόν ἄνθρωπο ἀπό ἐλεύθερη προσωπικότητα σέ γρανάξι μιᾶς ἀπρόσωπης μηχανῆς. Ἡ οἰκονομία δέν ὑπηρετεῖ πλέον τόν ἄνθρωπο, ἀλλά ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀπρόσωπο γρανάξι τῆς οἰκονομίας, ὁ ἄνθρωπος ἔχει πλέον ὑποταχθεῖ σ' αὐτήν. Τό ἐρώτημα-δίλημμα τοῦ Ντοστογιέφσκι τό βλέπουμε καί σήμερα μπροστά μας. **Ἐλευθερία ἢ εὐτυχία;**²

Σήμερα ὁ ἄνθρωπος δικαίως τρέμει μήπως μειωθεῖ

2. Φ. Ντοστογιέφσκι: Ὁ Μέγας Ἱεροεξεταστής ἔκδοσ. 1928. Στό σχετικό ἔργο τοῦ Ντοστογιέφσκι, ὁ Μέγας Ἱεροεξεταστής ἀπευθυνόμενος στό Χριστό τοῦ λέγει: «Τώρα καί ἀκριβῶς τώρα, εἶναι οἱ ἄνθρωποι περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά πεπεισμένοι ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι, τέλεια ἐλεύθεροι, καί ἐν τούτοις μᾶς φέρανε οἱ ἴδιοι τήν ἐλευθερία τους καί τή καταθέσανε ὑποτακτικά μπροστά στά πόδια μας. Αὐτό ἴσα-ἴσα εἶναι τό ἔργο μας. Ἦ εἶναι αὐτό ἡ ἐλευθερία πού θέλησες;» Καί στό ἐρώτημα τοῦ Ἀλιόσα ἂν αὐτό εἶναι εἰρωνεῖα ἢ θέλει νά γελάσει μαζί Του, ὁ Ἰβάν ἀπαντᾷ: «Κάθε ἄλλο. Τό καταλογίζει στά σοβαρά στόν ἑαυτό του, ὅτι κατώρθωσαν ἐπί τέλους νά κατανικήσουν τήν ἐλευθερία γιά νά κάνουν τούς ἄνθρώπους εὐτυχεῖς».

τό εισόδημά του, αλλά δέν ἀνησυχεῖ τό ἴδιο γιά τό ἔλλειμμα παιδείας πού ἀφορᾷ τά παιδιά του καί δέν ἀγωνιᾷ γιά τόν εὐτελισμό τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Εἴμαστε μιά χώρα πού ἴσως δέν εἶναι ἐλεύθερη πιά, μιά χώρα πού ἴσως στήν οὐσία διοικεῖται ἀπό ἄλλους, πού φαίνεται νά ἐκχώρησε τήν ἐθνική της κυριαρχία στά χέρια ξένων, ἀλλά αὐτό δέν μᾶς νοιάζει πλέον. Ἄραγε θά συνεντισθεῖ ὁ λαός μας, θά καταλάβει πόσο ἐπικίνδυνη εἶναι αὐτή ἡ ὥρα, γιατί κάποιοι τήν χρησιμοποιοῦν γιά νά ἀλλοιώσουν τήν πνευματική ταυτότητά του, νά τόν καταστήσουν ὀριστικά ξένο μέ τίς ρίζες καί τήν παράδοσή του; Ἡ συζήτηση καί μόνο γιά τήν ἀφαίρεση τοῦ Σταυροῦ καί ἀπό τήν σημαία τῆς χώρας μας εἶναι ἐνδεικτική.

Ὁ Μέγας Ἱεροεξεταστής, στό σχετικό ἔργο τοῦ Ντοστογιέφσκι, σχολιάζοντας τόν πρῶτο πειρασμό τοῦ Χριστοῦ στήν ἔρημο τοῦ λέγει: «Θέλεις νά πᾶς στόν κόσμο καί πηγαίνεις μέ ἀδειανά χέρια, μέ κάποια ἀόριστη ὑπόσχεση μιᾶς ἐλευθερίας τήν ὁποία οἱ ἄνθρωποι μέ τήν ἀπλοϊκότητά τους καί τήν φυσική τους ἀμβλύνοια δέν μποροῦν νά καταλάβουν καί πού τήν φοβοῦνται... Βλέπεις ὅμως τίς πέτρες σ' αὐτή τή γυμνή καί φλογισμένη ἔρημο; Κάμε τες ψωμιά καί ἡ ἀνθρωπότης θά σέ ἀκολουθήσει σάν κοπάδι εὐγνώμον καί ὑποτακτικό»³.

Ἐνα ἀκόμη χαρακτηριστικό γνώρισμα αὐτῆς τῆς πνευματικῆς κρίσης εἶναι ἡ κατάσταση τῆς Παιδείας στόν τόπο μας. Ἐδῶ τό πιό τραγικό εἶναι ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι τῆς Πολιτείας ἀδυνατοῦν νά συλλάβουν τήν οὐσία της. Ἡ Παιδεία στόν τόπο μας ἔχει πλέον τελειώ-

3. Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 22.

σει. Τό σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα διαστρέφει συστηματικά καί συνειδητά τό μαθητή, οί πνευματικοί άνθρωποι, αν υπάρχουν, σιωπούν, οί πνευματικές αξίες έχουν καταπέσει, τά πρότυπα έχουν χαθεί.

Γιά τούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές χρησιμοποιούμε συνήθως ένα ρήμα. Τό ρήμα «φορτώνω». Φορτώνουμε τόν υπολογιστή μέ δεδομένα. Ἡ σημερινή εκπαίδευση «φορτώνει» τόν ἐγκέφαλο τῶν παιδιῶν μας μέ ὕλη. Τό σχολεῖο καί οί εκπαιδευτικοί ἀγωνίζονται νά τελειώσουν τήν ὕλη. Αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος καί ὁ ὕψιστος στόχος. Ὁ μαθητής, σάν πρόσωπο, εἶναι ἀπὸν ἀπὸ αὐτή τήν εκπαιδευτική διαδικασία. Τά παιδιά μας μέσα στό Γυμνάσιο καί τό Λύκειο περνοῦν τά κρισιμότερα χρόνια τῆς ζωῆς τους καί τό σημερινό σχολεῖο εἶναι ἀπολύτως ἀδιάφορο γιά τόν μαθητή σάν πρόσωπο, γιά τήν ψυχή του. Τό σημερινό σχολεῖο τεμαχίζει τήν προσωπικότητα τοῦ μαθητῆ, τόν ἀκρωτηριάζει ὀντολογικά καί τόν διαστρέφει ἔχοντάς τον μεταποιήσει σέ ηλεκτρονικό υπολογιστή στόν ὁποῖο τό μόνο πού ἔχει νά προσφέρει εἶναι νά τόν «φορτώνει», ἔτσι τοῦ ἔχει ἀχρηστεύσει καί τήν κριτική ἰκανότητα. Τά παιδιά μας μεγαλώνουν σήμερα μόνο «σοφία καί ἡλικία», ἀλλά ὄχι «καί χάριτι»⁴ καί αὐτό εἶναι τό δρᾶμα τους.

Μέ μιά τέτοια στάση τό σύνθημα τοῦ σημερινοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, «**πρῶτα ὁ μαθητής**», μόνον σάν κακόγουστο ἀστεῖο μπορεῖ νά ἠχήσει ἢ σάν πικρή εἰρωνεία ἀπέναντι στό πρόσωπο τοῦ μαθητῆ. Ὅταν τό Ὑπουργεῖο ἀναζητεῖ νά συνδέσει τήν δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέ τήν παραγωγή, κάτι πού λογικά

4. Κατά Λουκᾶν 2, 52.

τό κάνει ή ανώτατη εκπαίδευση, όταν δέν καταλαβαίνει ότι ή μέση εκπαίδευση πρέπει νά συνδεθεῖ μέ τήν άγωγή και τή διαμόρφωση τής προσωπικότητας τοῦ μαθητῆ, όταν άχρηστεύει τήν σύγχρονη έγκύκλιο παιδεία, τότε ή Παιδεία στόν τόπο μας εἶναι τελειωμένη και τότε συνειδητοποιεῖ κανείς και τήν διαρκῶς όγκουμένη αντίδραση τῶν μαθητῶν, αλλά και τήν επικαιρότητα τής Γραφικῆς ρήσης: «*εἰ τό φῶς τό έν σοί σκότος, τό σκότος πόσον*»;⁵

Ἐκκλησιαστικές εὐθύνες

Ἔχουμε φθάσει σάν χώρα σέ σημεῖο όριακό. Πολλοί αὐτή τήν ὥρα, σήμερα θά ἔλεγα, προσβλέπουν στήν Ἐκκλησία αναμένοντες και τό λόγο της και τίς πράξεις της.

Ἐτούτη τήν κρίσιμη ὥρα εἶναι σημαντικό ἐμεῖς οἱ Ποιμένες τής Ἐκκλησίας νά ἔχουμε τό θάρρος νά ἀναμετρηθοῦμε μέ τίς εὐθύνες μας και νά ἀναζητήσουμε μέ τόλμη τό μερίδιο τής ένδεχομένης δικῆς μας υπαιτιότητας στήν παροῦσα κρίση. Εἶναι σημαντικό νά κατανοήσουμε ὅτι ή πάλι σήμερα δέν εἶναι «*πρός σάρκα και αἷμα, αλλά προς τίς αρχές, τίς εξουσίες, τούς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου*»⁶.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τό αντίδοτο τής κατανάλωσης σάν τρόπο ζωῆς και αὐτό εἶναι ή άσκηση. Καί εάν ή κατανάλωση εἶναι τό τέλος, γιατί ή ζωή δέν ἔχει νόημα, ή άσκηση εἶναι δρόμος, γιατί ὀδηγεῖ σέ ζωή μέ νόημα. Ἡ άσκηση δέν εἶναι στέρηση τής απόλαυσης,

5. Κατά Ματθαῖον 6, 23.

6. Ἐφεσίους 6, 12.

ἀλλά ἐμπλουτισμός τῆς ζωῆς μέ νόημα. Εἶναι ἡ πρό-
 πόνηση τοῦ ἀθλητῆ πού ὀδηγεῖ στόν ἀγώνα καί στό
 μετάλλιο καί αὐτό τό μετάλλιο εἶναι ἡ ζωή πού νικᾷ
 τό θάνατο, ἡ ζωή πού πλουτίζεται μέ τήν ἀγάπη. Ἡ ἄ-
 σκηση εἶναι τότε ὁδός ἐλευθερίας, ἐνάντια στή δου-
 λεία τοῦ περιττοῦ.

Αὐτή τήν ἄσκηση σάν ὁδό ἐλευθερίας καί νοημα-
 τοδότησης τῆς ζωῆς, δέν τήν κηρύξαμε ὅσο καί ὅπως
 ἔπρεπε, ἀλλά πρό παντός δέν τήν βιώσαμε. Κατηγο-
 ρηθήκαμε, ὄχι πάντα ἄδικα, γιά ἐκκοσμίκευση, ἡ ὁ-
 ποία συνιστᾷ νοθεία τῆς αὐθεντικότητας. Οἱ τοῦ Ἱε-
 ροῦ Κλήρου ὄλων τῶν βαθμίδων δέν ζήσαμε τόν ἀ-
 σκητικό τρόπο ζωῆς, καθώς διδάσκει τό Εὐαγγέλιο,
 δέν δώσαμε πάντα τό καλό παράδειγμα, ὄχι εὐσεβιστι-
 κά καί ὑποκριτικά, ἀλλά σάν ἐλεύθερη καί συνειδητή
 ἐπιλογή ἑνός τρόπου ζωῆς. Δέν θελήσαμε νά εἴμαστε
 «οἱ ἄλλοι», οἱ μή συσχηματιζόμενοι μέ τόν παρόντα
 κόσμο. Προκαλέσαμε μέ τήν οἰκονομική μας ἄνεση,
 μέ τήν προσχώρησή μας στήν ἐκκοσμίκευση, μέ τήν
 ἀπουσία τῆς λιτότητας στίς ἐκδηλώσεις μας καί ἐνίο-
 τε καί στήν ἀμφίεση μας. Μέ τήν ἐπιδίωξη τῆς ἄνε-
 σης ἀκόμη καί στήν μοναστική μας ζωή, μέ τήν δυ-
 σκολία πού δημιουργήσαμε στούς ἀπλούς ἀνθρώπους
 νά μᾶς προσεγγίσουν, κάποτε καί μέ τήν ποιότητα τῆς
 φιλανθρωπίας μας. Μιλήσαμε πολλές φορές γιά τά
 κανονικά μας δικαιώματα, σπάνια ὅμως γιά τίς κανο-
 νικές μας εὐθύνες. Συνερχόμεθα σέ Συνόδους, ἀλλά
 θεωροῦμε ὅτι οἱ Συνοδικές ἀποφάσεις σταματοῦν στά
 ὅρια τῶν Μητροπόλεων μας. Ἀλλά τότε γιατί συνερ-
 χόμεθα;

Ἀφήσαμε μιά χαλαρότητα νά μουδιάσει τήν πνευ-
 ματική μας ζωή καί θεωρήσαμε τήν ἀσκητικότητα
 σάν ἄκρο καί ὄχι σάν τό αὐθεντικό ἐκκλησιαστικό ἦ-

θος. Ἄνεχθήκαμε συμπεριφορές Μονῶν, μοναχῶν καί κληρικῶν, πού ὀλίγον ἀπέχουν ἀπό τό νά εἶναι ἀντιεκκλησιαστικές, γιατί ὄχι καί ἀντίχριστες. Γίναμε κάποιες φορές πομπώδεις, ἀλλά πολύ λίγο οὐσιαστικοί καί αὐθεντικοί. Ὁ κηρυκτικός μας λόγος ἔχασε τό πνευματικό του νεῦρο. Ἐγκατέλειψε ἐν πολλοῖς τήν Θεολογία καί τήν Κατήχηση, ἔχασε τήν ἐπαφή μέ τήν πραγματικότητα καί τόν διάλογο μέ τίς πνευματικές ἀναζητήσεις τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου

Συντελέσαμε στή σύγχυση τοῦ λαοῦ μας, στόν ἀποπροσανατολισμό του, ἀδιαφορώντας γιά τά οὐσιώδη. Κινηθήκαμε στή βάση τῆς κοσμικότητας καί λειτουργήσαμε σάν μονάδες διοικητικές, οικονομικές, ἐξουσιαστικές καί ὄχι σάν μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Λησμονήσαμε τήν πρωτοχριστιανική Ἐκκλησία, τήν Ἐκκλησία τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ὅπου εἶχαν ὅλοι τά πάντα κοινά, ὅπου μετεῖχαν ὁ ἕνας στό πρόβλημα τοῦ ἄλλου. Κάναμε καί κάνουμε Συνέδρια, ἀλλά γιατί; Πότε προβληματιστήκαμε γιά τήν πορεία τῶν ἀποφάσεων τους, γιά τό πέρασμα τους στήν καθημερινότητα τῆς Ἐκκλησίας μας; Προβάλλουμε τόν κοινοβιακό τρόπο ζωῆς σάν παράδειγμα, ἀλλά δέν τόν ζοῦμε. Λησμονήσαμε ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία συνεχίζεται καί μετά τή Θεία Λειτουργία. Εἶναι ἄγνωστο ὅτι ὑπάρχουν Μητροπόλεις πού οικονομικά πολύ δυσκολεύονται; Πόσο θυμόμαστε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἐνήργησε σέ ἀνάλογες περιπτώσεις ὁ Ἀπόστολος Παῦλος;

Τό πλέον ὀδυνηρό ἐξ ὅλων εἶναι, ὅτι γίναμε στή συνείδηση τοῦ λαοῦ, καί ὄχι πάντοτε ἄδικα, μέρος τοῦ πολιτικοῦ συστήματος πού καταρρέει καί κινδυνεύουμε νά μᾶς συμπαράσχει. Ὁ εὐσεβῆς λαός μᾶς κατηγορεῖ γι' αὐτό καί μᾶς καταλογίζει εὐθύνη, μᾶς

θεωρεῖ συνενόχους γιά τήν κατάσταση στήν ὁποία εὐρίσκεται ἡ χώρα. Ἡ εὐθύνη μας δέν εἶναι ὅτι δέν ἀναχαιτίσαμε ἑμεῖς τήν κρίση, ἀλλά ὅτι δέν ἀντιδράσαμε, δέν ἀντισταθήκαμε, δέν ὁμολογήσαμε.

Δέν σταθήκαμε δυστυχῶς κριτικά, δηλαδή πνευματικά καί ὄχι ἀντιπολιτευτικά ἀέναντι στήν ἐξουσία. Προσπαθήσαμε νά τήν πείσουμε ὅτι εἴμαστε δικοί της, στηριχθήκαμε στά δεκανίκια της καί τώρα εἰσπράττουμε ὀργή. Οἱ ἀντιτιθέμενοι στήν Ἐκκλησία εὐρίσκουν εὐκαιρία νά ἐπιτεθοῦν μέ δριμύτητα ἐναντίον της, νά ἀπαιτοῦν τόν χωρισμό Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, νά προσπαθοῦν νά ἐμφανίσουν τήν Ἐκκλησία ὡς ἐμπλεκόμενη μέ τήν πολιτική ἐξουσία καί καταφέρνουν νά πείθουν πολλούς. Ἀσφαλῶς καί δέν ἔχουν δίκαιο, ἀλλά καί ἑμεῖς δέν προσέξαμε πάντα καί ὅσο χρειαζόταν. Διεκδικοῦμε ὡς ἐξουσία, προσπαθοῦμε νά πείσουμε τήν ἐξουσία ὅτι μᾶς χρειάζεται καί δίνουμε ὄπλα στά χέρια τους. Ἐπιτρέψαμε τά πραγματικά ἢ κατασκευασμένα σκάνδαλα νά γίνουν ἐργαλεῖο στά χέρια τῶν ἐμπόρων τῆς κατεδάφισης καί δέν ἀντιδράσαμε ἄμεσα καί δραστικά πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις. Δείξαμε περίεργη ἀνοχή σέ ἠθικά σκάνδαλα. Δείξαμε ἀνοχή σέ σημεῖο πού ἄγγιξε τήν ἐνοχή.

Ταλαιπωρήθηκε πολύ καί ἐπὶ πολύ χρόνο ἡ Ἐκκλησία μας μέ θλιβερές ὑποθέσεις. Ἔχουμε τεράστια εὐθύνη γιά τόν πολυκαιρισμό τέτοιων θλιβερῶν καί δυσωνύμων καταστάσεων. Κάναμε ἄτολμες κινήσεις, πήραμε περίεργες ἀποφάσεις, ὀχυρωθήκαμε πίσω ἀπό δικονομικούς ὅρους, δημιουργήσαμε περίεργα δικαστικά τετελεσμένα καί ἐκτεθήκαμε, ἀρνηθήκαμε ἕνα γενναῖο ξεκαθάρισμα, ἀφήσαμε ἐπὶ μῆνες ὀχρεοῦς βρωμιάς διά τῆς τηλεψίας νά μολύνουν τίς ἀκοές καί

τίς συνειδήσεις τοῦ πληρώματος, προκαλέσαμε μέ ἀποφάσεις πού γέμισαν ὀργή τόν πιστό λαό μας καί χλεύη τούς ἐναντίους, γιά νά φθάσουμε στά γνωστά ἀδιέξοδα. Δέν εἶχαμε καθαρό λόγο. Προκρίναμε, μέ ἀποφάσεις τῶν ὀργάνων μας, τό «φιλάδελφον» εἰς βάρος τοῦ φιλόθεου καί τοῦ φιλόανθρωπου. Εἶναι σκληρά τά λόγια, ἀλλά αὐτά μᾶς καταμαρτυροῦν οἱ δικοί μας ἄνθρωποι. Ἀφήσαμε ἀπροστάτευτη τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νά κατηγορεῖται ἀπό τούς ἐναντίους.

Δέν προσέξαμε τίς χειροτονίες τῶν κληρικῶν μας. Κυκλοφοροῦν δυστυχῶς θαρρετά καί προκλητικά, ὄχι μόνο στούς δρόμους ἀλλά καί στόν κυβερνοχώρο, κληρικοί πού ἀδιάντροπα προσβάλλουν τό τίμιο ρᾶσο καί τύπτουν τήν συνείδηση τοῦ λαοῦ. Δείχνουμε ἀνοχή σέ ποικίλες ἐκτροπές κληρικῶν μας καί μέ τόν τρόπο αὐτό ἀποθαρρύνουμε σοβαροῦς ἀνθρώπους πού θέλουν νά διακονήσουν τήν Ἐκκλησία.

Διδάσκουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι κληρικός καί λαός. Τό λαϊκό στοιχεῖο ὅμως δεν συμμετέχει πολύ ἐνεργά, δέν τοῦ ἀναθέσαμε εὐθύνες καί διακονίες οἱ ὁποῖες τοῦ ἀνήκουν.

Δέν σταθήκαμε ὅσο ἔπρεπε κοντά στή νεολαία μας. Οἱ περισσότεροι ἀπό τούς ἐνοριακοῦς μας ναούς δέν εἶναι φιλόξενοι χῶροι γιά τά παιδιά καί τούς νέους μας. Δημιουργοῦμε χώρους γιά νά προσφέρουμε καφέ στά μνημόσυνα, ἀλλά ὄχι χώρους γιά τά παιδιά μας. Μᾶς ἐνοχλεῖ ἡ παρουσία τους. Φοβόμαστε μήπως μᾶς λερώσουν τόν χῶρο καί δέν σκεπτόμαστε τήν ταλαιπωρία τῶν ψυχῶν τους. Οἱ Κατηχητές μας πολλές φορές περνοῦν δύσκολα μέ τά στελέχη τῶν ναῶν μας. Δέν εἶναι ἄραγε ἐνδεικτικό ὅτι στήν Σύνοδο τῶν Ἐφήβων συμμετεῖχαν παιδιά μόνο ἀπό 20 Μητροπό-

λεις τῆς Ἐκκλησίας μας, τή στιγμή κατά τήν ὁποία ἡ ἀπόφαση γιά τήν συγκρότησή της ἦταν ἀπόφαση τῆς Ἱεραῆς Συνόδου; Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά συμμετεῖχαν νέοι πού πληροφορήθηκαν γιά τήν προσπάθεια αὐτή τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό διαδίκτυο καί δήλωσαν συμμετοχή καί μᾶς ἐξέπληξαν μέ τόν ἀνεπιτήδευτο λόγο τους καί τίς εὐχαριστίες τους, γιατί τούς δώσαμε βῆμα γιά νά μιλήσουν. Δίνουμε τήν ἐντύπωση ὅτι ἔχουμε κουραστῆ μέ τούς νέους μας ἢ ὅτι εἴμεθα κλεισμένοι στήν αὐτάρκεια μας. Τά λόγια μέ τά ὁποία προσφώνησε τόν Μακαριώτατο καί τά μέλη τῆς Ἱεραῆς Συνόδου ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Συνόδου τῶν Ἐφήβων εἶναι πολύ σημαντικά. Εἶπε τό νέο αὐτό παιδί γιά τήν πρωτοβουλία αὐτή τῆς Ἐκκλησίας:

«Τό κάλεσμα αὐτό φέρνει ἕνα μήνυμα αἰσιοδοξίας σέ ἐμᾶς τούς νέους, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι κοντά μας καί μᾶς τό ἀποδεικνύει ἔμπρακτα, δίνοντάς μας φωνή μέσα ἀπό τέτοια προγράμματα. Μπορεῖ νά νομίζετε ὅτι οἱ νέοι δέν ἐνδιαφέρονται πιά γιά θέματα τῆς Ἐκκλησίας, ὅμως αὐτό εἶναι μιᾶ μεγάλη παρεξήγηση. Ἡ Νεολαία εἶναι ἐδῶ καί μπορεῖ νά δώσει βροντερό παρόν, ἀρκεῖ νά δοθοῦν καί ἄλλες τέτοιες εὐκαιρίες νά τό ἀποδείξει»⁷.

Τήν πρωτοβουλία αὐτή τῆς Ἐκκλησίας τήν χαρακτήρισε μήνυμα αἰσιοδοξίας πρὸς τούς νέους, ἕνα νέο παιδί πού δέν ἦλθε ἀπεσταλμένος ἀπό καμμία Μητρόπολη, ἀλλά πού πληροφορήθηκε ἀπό τό διαδίκτυο γι' αὐτήν. Αὐτή τήν αἰσιοδοξία τους θά τήν τονώσουμε ἢ θά τήν ἀποθαρρύνουμε;

Ἄσφαλῶς εἶναι πολλοί καί οἱ Ἱεράρχες καί οἱ

7. Δελτίον Τύπου Ἱεραῆς Συνόδου τῆς 4.9.2010.

λοιποὶ κληρικοὶ πού ἐργάζονται θυσιαστικά για τὸ λαό τοῦ Θεοῦ. Ἐπιτρέψαμε ὅμως, ἓνα τόσο θαυμαστό ἔργο, νά καλυφθεῖ ἀπὸ τῶν θόρυβο μερικῶν θλιβερῶν καταστάσεων

Ἡ Ἐκκλησία ὡς κρίση τοῦ κόσμου καὶ ἡ κρίση τῆς Ἐκκλησίας

«*Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου*»⁸ καὶ ἡ κρίση συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὸ φῶς ἦλθε στὸν κόσμο, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν πῖο πολὺ τὸ σκοτάδι ἀπὸ τὸ φῶς, γιατί ἦταν πονηρά τὰ ἔργα τους. Αὐτὴ ἡ κρίση γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλεῖ ὁ Χριστός εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ οὐσιαστικὴ κρίση τοῦ κόσμου. Τὸ σημεῖο εἰς τὸ ὁποῖο σήμερα εὐρισκόμεθα δηλώνει ὅτι ὅλη ἡ πορεία τοῦ τόπου μας ἦταν μιά πορεία στό σκοτάδι πού μᾶς ἔφερε στό χεῖλος ἑνός γκρεμοῦ καὶ τοῦτο γιατί ἀρνηθήκαμε Ἐκεῖνον πού εἶναι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ πού φωτίζει κάθε ἄνθρωπο πού ἔρχεται στὸν κόσμο.

Μετά τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Κυρίου μας, ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη. Ὁ Κύριος ὑπῆρξε ἀπόλυτα σαφής. Αὐτός πού πιστεύει σέ μένα, δέν κρίνεται, γιατί πίστεψε, ἐνῶ αὐτός πού δέν πιστεύει σέ μένα ἤδη ἔχει κριθεῖ, γιατί δέν ἐμπιστεύθηκε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ. Ἡ κρίση πλέον ἀνήκει στὸν ἄνθρωπο καὶ στήν στάση τὴν ὁποία θά πάρει ἀπέναντι στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστός λοιπόν εἶναι ἡ κρίση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας γενικώτερα, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ μέρος καταστάσεων τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινωνίας μας.

8. Κατὰ Ἰωάννην 12, 31.

Ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ εἶναι ἡ κρίση τοῦ κόσμου. Μὴ οὔσα ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ πορευομένη ἐν τῷ κόσμῳ, κρίνει τὸν κόσμο καὶ τὴν ἱστορία. Κρίνει μέ τὴν ὑπαρξή της καὶ τὴν πορεία της. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ χώρα τῶν ζώντων, εἰς τὴν ὁποία θάνατος οὐκέτι κυριεύει. Εἶναι ἡ ἄλλη φωνή, ἡ ἄλλη πραγματικότητα πού ζεῖ στὸν κόσμο, γιὰ νὰ προσλαμβάνει καὶ νὰ σώζει τὸν κόσμο.

Σήμερα ὅμως πολλοὶ μιλοῦν γιὰ τὴν κρίση καὶ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας. Διέρχεται κρίση ἡ Ἐκκλησία; Ἡ Ἐκκλησία πού κρίνει τὸν κόσμο, τώρα κρίνεται ἀπὸ τὸν κόσμο; Εἶναι προφανές ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν διέρχεται κρίση, ἀλλὰ εἶναι καὶ παραμένει ἡ κρίση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ Κεφαλή τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι *«χθές καὶ σήμερον ὁ αὐτός καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας»*⁹. Εἶναι καὶ παραμένει *«ἡ ὁδός καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»*¹⁰, τὸ ἀληθινὸ φῶς τοῦ κόσμου.

Κρίση διερχόμεθα ὅμως ἐμεῖς, οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ποιμένες καὶ οἱ ποιμαινόμενοι, στό μέτρο καὶ τὸ βαθμό πού βιώνουμε ἢ ὄχι τὴν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας. Στό μέτρο πού ζοῦμε σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ὡς πάροικοι καὶ παρεπίδημοι ἢ ὡς συσχηματιζόμενοι μέ αὐτόν. Στό μέτρο πού, ἀντί νὰ γινόμαστε ὡς Ἐκκλησία ἡ κρίση τοῦ κόσμου, κρινόμαστε ἀπὸ τὸν κόσμο ὡς ἀνεπαρκεῖς.

Εἶναι σημαντικό νὰ διερωτηθοῦμε, ἐάν ὄντως τὸ πολίτευμά μας ὡς μελῶν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι στὸν οὐρανὸ ἢ γίναμε στελέχη ἐγκοσμίων πολιτευμάτων, ὁπότε ἔχουμε ὑποχωρήσει στὴν ἐκκοσμίκευση, ἔχουμε

9. Κατὰ Ἑβραίους 13, 8.

10. Κατὰ Ἰωάννην 14, 6.

ταυτιστεῖ μέ τά πολιτικά κατεστημένα. Ὁ κόσμος μιλάει γιά διακριτούς ρόλους Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, ἐμεῖς ὅμως ὀφείλουμε νά συνειδητοποιοῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μιά ριζική διάκριση νοοτροπίας καί στάσης ζωῆς. Εἴμαστε τό ἅλας καί δέν πρέπει νά γίνουμε τό ἅλας τό ὁποῖον ἐμωράνθη, διότι τότε θά σβήσουμε τήν ἐλπίδα ἀπό τίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Αὐτός πού θέλει νά τηρήσει τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νά ζεῖ ἀσκητικά καί ὄχι εὐδαιμονιστικά, πρέπει νά ζεῖ ἐσχατολογικά καί ὄχι ἐγκοσμιοκρατικά. Πολλές φορές, πολλοί ἀδελφοί, Ἐπίσκοποι καί ἱερεῖς, προσκαλοῦνται εἰς τά τηλεοπτικά παράθυρα. Ἀλήθεια ἔχουμε προβληματισθεῖ, ἐάν μιλοῦμε πάντοτε ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας ἢ ὡς στελέχη αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ὅσον ἀφορᾷ καί τό περιεχόμενο, ἀλλά καί τόν τρόπο ἔκφρασης τῶν ἀπόψεών μας;

Προσπαθοῦμε πολλές φορές νά ἀποδείξουμε πόσο χρήσιμοι εἴμαστε ἢ πόσα πολλά προσφέρουμε καί εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἐκκλησία πολλά προσφέρει καί πολύ πόνο καί μεγάλη δυστυχία ἀνακουφίζει καί ὅτι ἂν δέν ὑπῆρχε αὐτό τό ἔργο Της θά εἶχαν σημειωθεῖ πρό πολλοῦ κοινωνικές ἐκρήξεις. Χωρίς ὅμως νά τό καταλαβαίνουμε, ὑποτάσσουμε τό εἶναι τῆς Ἐκκλησίας σέ μιά κοινωνική ὑπηρεσία τῆς Πολιτείας. Μιάς Πολιτείας ἢ ὁποῖα μᾶς ἐπαινεῖ, γιατί καλύπτουμε τά κενά της, ἢ ὁποῖα μᾶς θέλει κοντά της, ἀλλά γιά νά μᾶς ἐλέγχει καί ἢ ὁποῖα μέ τίς συμπεριφορές καί τίς ἀποφάσεις της, ἀκυρώνει τήν εὐαγγελική ἀλήθεια. Ὁ Λαός μας ζητᾷ μιά Ἐκκλησία μέ ἡρωϊσμό, μέ νεῦρο, μέ λόγο προφητικό, μέ σύγχρονο νεανικό λόγο, ὄχι ἐκκοσμικευμένη, ἀλλά ἀγιαζομένη καί ἀγιάζουσα, μιά Ἐκκλησία ἐλευθέρη καί ποιμαίνουσα μετά δυνάμεως. Μιά Ἐκκλησία πού δέν θά φοβᾷται νά ἀμυνθεῖ στό πονηρό σύ-

στημα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἔστω κι' ἂν ἡ ἀντίσταση σημαίνει διωγμό ἢ καί μαρτύριο. Ἡ Ἐκκλησία ἀπό τή φύση Της εἶναι ἡ ἀληθινή κρίση τοῦ κόσμου καί δέν θά πρέπει νά γίνει μέρος τῆς κρίσης τοῦ κόσμου.

Ἐν Συμπεράσματι

Ἡ Ἐκκλησία πιστεύω ὅτι εἶναι ἡ μόνη πού μπορεῖ νά ἐρμηνεύσει τά γεγονότα καί τή ζωή. Πιστεύω ὅτι πολύ πιά σημαντικό ἀπό τήν καταγραφή ἢ τήν περιγραφή τῶν γεγονότων εἶναι ἡ ἐρμηνεία τους. Εἶναι ἀναμφίβολο ὅτι σήμερα ὁ κόσμος πάσχει καί πάσχει ποικιλοτρόπως καί ὄχι μόνο οἰκονομικά. Εἶναι σημαντικό ὅμως νά κατανοήσει γιατί πάσχει. Καμμία ἀσφαλῶς οἰκογένεια δέν θά ἤθελε τά παιδιά της νά «μπλέξουν» μέ τά ναρκωτικά. Ὁ τρόπος ὅμως πού πολλές οἰκογένειες μεγαλώνουν τά παιδιά τους τά ὀδηγεῖ μέ μαθηματική ἀκρίβεια σέ αὐτά.

Εἶναι σημαντικό νά μελετήσουμε μέ προσοχή ἀλλά καί μέ εὐθύνη τί ἀκριβῶς συμβαίνει. Νά ξεκινήσουμε ἀπό τούς ἑαυτούς μας. Νά δοῦμε πρῶτα πού πάσχουμε, διαφορετικά θά ἀνακυκλωνόμαστε, χωρίς ἀποτέλεσμα. Νά δοῦμε μέ προσοχή τί πρέπει νά διορθώσουμε. Ξεκινώντας ἀπό ἐμᾶς, προχωρώντας στούς κληρικούς μας καί φθάνοντας στά λαϊκά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, νά δοῦμε τό ἐκκλησιαστικό μας ἦθος, νά δοῦμε τήν ἐνοριακή μας ζωή, νά διακρίνουμε τό πομπῶδες καί γι' αὐτό ψεύτικο, ἀπό τήν ἀληθινή λειτουργική μας παράδοση. Νά λειτουργήσουμε στίς ἐπί μέρους ποιμαντικές μονάδες, ἀλλά καί στό σύνολο μας ὡς Ἐκκλησία, πιά ἐκκλησιαστικά, πιά κοινοβιακά, πιά ἀσκητικά, νά ἀσχοληθοῦμε σοβαρά μέ τήν κατάρτιση τῶν κληρικῶν μας.

«Ἡ Ἐκκλησία κηρύττοντας, ἀλλά καί βιώνοντας τήν ἀγάπη ἔχει τήν ἰκανότητα νά συμφιλιώνει καί νά ἐνοποιεῖ τούς πάντας καί νά μετατρέπει τή διασπασμένη καί κατακερματισμένη ἀνθρωπότητα σέ κοινωνία ἀγάπης καί εὐχαριστιακή ἐνότητα ἀδελφῶν. Ἀποτελεῖ ὁμως προϋπόθεση ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ γιά τή διασφάλιση τῆς ἐνότητας καί τῆς εἰρήνης στήν Ἐκκλησία, ἡ ἐν ταπεινώσει οὐσιαστική παραίτηση ἀπό τήν προβολή τοῦ ἐγώ καί τῶν ἀτομικῶν ἐπιδιώξεων. Μέ αὐτή τήν προϋπόθεση ἡ Ἐκκλησία γίνεται τρόπος συνύπαρξης καί συγχώρησης γιά τά μέλη της, ἀλλά καί αἰτία σοβαροῦ προβληματισμοῦ γιά τούς ἐκτός. Εἶναι σημαντικό νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἂν ἡ ἀγάπη τῶν χριστιανῶν τοῦ σήμερα δέν μπορεῖ νά νικήσει τήν πονηρία τοῦ κόσμου καί τοῦ διαβόλου, δέν εἶναι ἀληθινή ἀγάπη καί ἂν ἡ Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νά μετατρέψει τά ὀλισθήματα καί τίς πτώσεις τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου σέ ἀφετηρίες λυτρώσεως καί ἀνακαινίσεως ἔχει ἀποτύχει στό ποιμαντικό καί διακονικό της ἔργο», παρατηρεῖ σύγχρονος πανεπιστημιακός καθηγητής¹¹.

Ὁ Ντοστογιέφσκι λέγει ὅτι ὑπάρχουν μόνο τρεῖς δυνάμεις στή γῆ πού μπορεῖ κανεῖς μ' αὐτές νά καταικήσει καί νά αἰχμαλωτίσει γιά πάντα τή συνείδηση τῶν ἀνθρώπων, γιά τή δική τους τήν εὐτυχία: Τό θαῦμα, τό μυστήριο καί ἡ ἐξουσία. Καί ὁ Μέγας Ἱεροεξεταστής λέγει στό Χριστό: Ἀπόρριψες καί τήν μία καί τήν ἄλλη καί τήν τρίτη. ...Διψοῦσες ἀγάπη καί ἐλευθερία καί ὄχι τήν δουλοπρεπή γοητεία ἐνός σκλάβου μπροστά σέ μιὰ δύναμη πού τόν ὑποδουλώνει μιὰ γιά

11. Κεσελόπουλος: Ἡ ἐννοια τῆς κενώσεως στήν πρὸς Φιλιππίσιους ἐπιστολή καί ἡ σημασία της γιά τό ποιμαντικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας.

πάντα»¹². Εἶναι ἡ περιπέτεια τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας πού εὐρίσκεται στή βάση τῆς κάθε κρίσης. Καί ἡ ἐλευθερία εἶναι μόνιμα ζευγμένη μέ τήν εὐθύνη. Σεβ. Ἀδελφός¹³ ἐρμηνεύοντας αὐτούς τούς τρεῖς πειρασμούς τοῦ Χριστοῦ στήν σύγχρονη ἐποχή τονίζει: «Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος θέλει νά μετατρέψει τούς λίθους, τά ἀντικείμενα, τό φυσικό περιβάλλον καθώς ἐπίσης καί ὅλα τά δομικά στοιχεῖα τῆς ζωῆς του, ἀκόμη καί τά κύτταρα καί τά γονίδια, σέ χρυσό, σέ τροφή, σέ ἀγαθά γιά τήν σωματική του ἀπόλαυση. Τό ἐνδιαφέρον του εἶναι νά ζεῖ εὐδαιμονιστικά καί νά παρατείνει ὅσο μπορεῖ περισσότερο τήν βιολογική του ζωή. Ἐπίσης ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἐνδιαφέρεται κυρίως γιά ὅσα φαίνονται καί προκαλοῦν τήν προσοχή του, ἐνδιαφέρεται γιά τό φαίνεσθαι, ἐπιθυμεῖ τήν κοινωνική προβολή καί τήν ἀνάδειξή του στήν κοινωνία μέ ὅποιοδήποτε τρόπο. Ἀκόμη ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἐπιδιώκει τήν κατάκτηση τῆς ποικιλόμορφης ἐξουσίας μέ ὅποιοδήποτε τρόπο, γιά νά κυβερνᾷ τόν κόσμο καί τίς κοινωνικές ὁμάδες. Ὅλα αὐτά διαπνέονται ἀπό τήν φιληδονία, τήν φιλοδοξία καί τήν φιλοκτημοσύνη. Δέν βλέπει ὁ ἄνθρωπος τήν ἐσωτερική διάσταση τῶν πραγμάτων, δέν τόν ἀπασχολοῦν τά ὑπαρξιακά προβλήματα, τό νόημα τῆς ζωῆς».

Εἶναι ἐπίσης σημαντικό νά συνειδητοποιήσουμε τί γίνεται γύρω μας. Ζοῦμε σέ ἓνα κράτος πού ἀποδυναμώνεται ἡ πολιτισμική του ταυτότητα. Ἀκοῦμε θε-

12. Ντοστογιέφσκι: Ὁ Μέγας Ἱεροεξεταστής. Ἔκδ. 1928 σελ. 31.

13. Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἱεροθέου: Ἡ σύγχρονη κρίση ἀπό ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς. Περιοδ. «Ἐκκλησιαστική παρέμβαση» Μάιος 2010.

ωρίες και κινήματα περί ενότητας, όπως ο οικουμενισμός, ο συγκρητισμός και η σχετικοποίηση των πάντων. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, η γλώσσα, η ιστορία, η Ὁρθόδοξη πίστη, αυτή η βασική συνεκτική δύναμη της κοινωνίας, πλήττονται συστηματικά και συνειδητά από οργανωμένες ορατές και άορατες δυνάμεις. Ἡ Παιδεία στὸν τόπο μας ὄχι μόνο ἔχει τελειώσει, ἀλλὰ γίνεται καὶ ἐπικίνδυνη γιὰ τοὺς τροφίμους της. Τὰ παιδιά μας στὸ διαδίκτυο γράφουν μὲ λατινικούς χαρακτήρες, γιατί δὲν γνωρίζουν τὴν γλώσσα μας. Ἡ Ἐθνική μας συνείδηση πλήττεται, ἀλλὰ καὶ ὑπονομεύεται. Ἡ Ἐκκλησία μας πολεμεῖται ἀνοικτὰ πολλές φορές, ἀλλὰ καὶ δόλια τίς περισσότερες, ἐνῶ φθείρεται μέσα ἀπὸ τὴν σχέση της μὲ τὴν ἐξουσία. Εἶναι πολὺ σημαντικό νὰ μὴν φοβηθοῦμε, ἀλλὰ νὰ ἐτοιμαστοῦμε γιὰ τὸ καινούριο πού ἔρχεται καὶ πού ἤδη εἶναι παρόν. Ὁ Θεός δὲν μᾶς ἔδωσε «πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφροσύμοῦ»¹⁴. Εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ καταθέτει τὴν ἐμπειρία της καὶ τὴν ἀλήθειά της.

Πανεπιστημιακός Καθηγητής¹⁵ λέγει σέ ἓνα κείμενό του ὅτι ἡ λέξη κρίση στά κινέζικα ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο χαρακτήρες. Ὁ πρῶτος σημαίνει κίνδυνος, ἐνῶ ὁ δεύτερος δυνατότητα, εὐκαιρία.

Ὁ κίνδυνος εἶναι μπροστά μας, τὸν ζοῦμε. Ἄς τὸν κάνουμε εὐκαιρία γιὰ ἔξοδο, γιὰ ἄλλη ποιότητα ζωῆς. Σέ αὐτὴ τὴν πορεία ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κρίσιμη. Εἶναι ἡ μόνη δυνατότητα καὶ ὁ μόνος δρόμος γιὰ τὴν ἔξοδο.

† *Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Παῦλος*

14. Β' Τιμοθέου α 7.

15. Ἐλ. Σταυρόπουλου: Μιά νέα... πλουτοκρατία.